

Nordes 2021

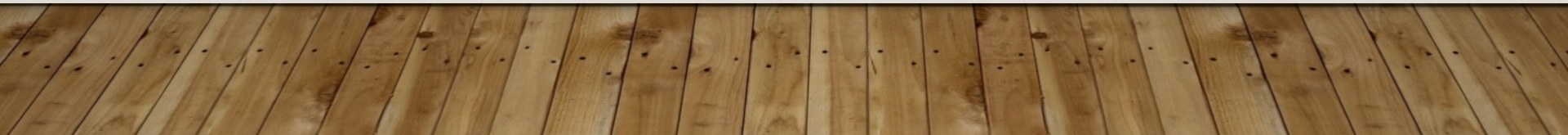
Dannelse og vejledning

Lene Tanggaard, Cand.
Psych., Ph.d.,
Professor i psykologi
og Rektor ved Design
School Kolding

PÆDAGOGIK – UOMGÆNGELIGT FOR VEJLEDNINGSDISCIPLINEN

- Pædagogikken er et projekt, der retter sig mod en ukendt fremtid, og som skal ruste mennesker til selv at tage hånd om denne fremtid (Rothruizen & Togsverd, 2020).
- Pædagogik er sammensat af de græske ord pais og agogein. Pædagogen var i oldtidens Grækenland den slave, der fulgte barnet i skole.
- Pædagogikken begynder som videnskab med spørgsmålet: Hvad vil den ældre generation egentlig med den yngre? (1826, Friedrich Schleiermacher, tysk teolog)

HVORFOR DEN AKTUELLE OPTAGETHED AF DANNELSE?

- ”Tilbagevenden til dannelse er en pædagogisk nødvendighed – et fremskridt” (Hentig, 1996, p. 54ff, i Kristensen, 2017, p. 47).
- Genkomst – i lyset af transnationale begreber som læring og kompetenceudvikling i 1990’erne og frem (Kristensen).
- Fra relativt homogent til multi- (etnisk, kulturelt, religiøst, globalt) samfund (Vestager, 1999).

DANNELSE – ET KORT RIDS

- Dannelse: at blive til i forhold til noget andet end sig selv (en almen horisont)
Hentig/Humboldt – menneskets selvdannelse.
- Ophævelse til det almene' (Hegel 1807).
- Dannelsesrejse: Hjem-ud-'hjem'.
- Gøre erfaringer der ændrer ens forhold til det sociale.

EN ALMEN DANNELSESHORISONT

- Læseplanerne udgør rammerne for, hvad enhver ung eller voksen bør vide for at kunne tage stilling til tidens vidtrækkende kulturelle, politiske, økonomiske og miljømæssige spørgsmål (Ole Vig Jensen, Undervisningsministeriet 1995, 7).

(UD)DANNELSESSPROGET

- Uddannelsessproget er det sprog, vi i teori og praksis har udviklet over århundreder til at tale om dannelse og uddannelse. Dette sprog tænker i (ud)dannelsesformål, læringsindhold og menneskelige relationer, hvorimod læringssproget frakobler disse tre grundelementer og reducerer begrebet om læring til en tom proces for et ensomt individ (Skovmand & Tanggaard, 2020, p. 61).

DANNELSESFREMMENDE UNDERVISNING

- ”Når det, eleverne skal fremlægge i undervisningen, fascinerer dem, og de følgelig stiller spørgsmål, der interesserer dem, så holder de sig ikke til det, der bliver forlangt af dem, men arbejder i reglen ud fra et ønske om at forstå det, de ikke forstår” (Gruschka, 2016, p. 127).

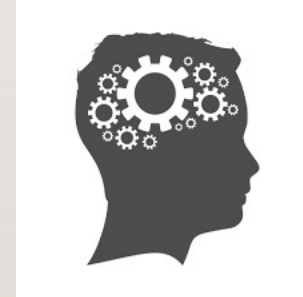
DANNELSE ELLER PRÆSTATION?

- ”Ikke blot bliver indholdet, den konkrete substans, med denne udvikling i stadigt højere grad skaffet af vejen, den medfører også en omopdragelse af eleverne. I stedet for sagskompetence bliver de ekserceret i at udvikle metodekompetence, hvor de også uden faglig indsigt kan afvikle opgaver inden for informationsbearbejdning og kommunikation. De bliver konsekvent vænnet fra at forholde sig ansvarligt og nysgerrigt til læringens indhold. Samtidig bliver de sparet for konfrontationen med de vanskeligheder, som indholdet, hvis de havde forstået det, har, eller har kunnet byde dem på” (Gruscka, 2016, p. 27).

LÆRINGSGLEMSEL

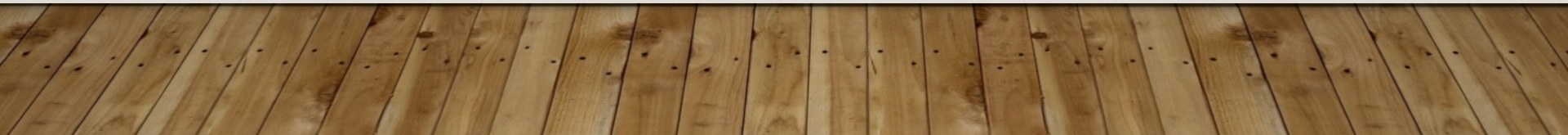

METAKOGNITION

LØGSTRUP, I ARTIKLEN ”OPDRAGELSE OG ETIK”, *UDDANNELSE* 1/2 1972

- Medens vi bakser med opgaven udvikles den karakter, der betinger løsningen af den. Fæstnelsen af karakteren er et resultat af fornøjelsen, der indfinder sig i det heldige resultat og allerede under kampen med vanskelighederne. Men en fatal forskydning er det, hvis man vender ryggen til opgaven og ansigtet til karakteren for at give sig til at fornøje sig ved den. Det bliver meget snart ødelæggende, og det på mere end én måde. Karaktertrækket stivner og bliver til sin egen karikatur, og selvbehageligheden breder sig. (s.20)

LIDT MERE LØGSTRUP VIA MADSEN (2014)

- Hvorfor i særlig grad det uformidlede møde, når det gælder fagligt svage elever/studerende?
- Vi må have sans for, at hjerteligheden i samværet ikke mindskes det mindste af at være sagligt formidlet (1975, 149). Det er ligefrem nødt til at være det (Madsen, 2014, p. 179).

VEJLEDNING

- 1. Vi kan være omhyggelige med at beskrive *det, vi faktisk ser*, vide, at vi ikke ser det hele og kende konsekvensen, når vore beskrivelser er upræcise. Billederne fanger!
- 2. Vi kan bruge vores viden om elevens livsomstændigheder til at møde eleven med åbenhed. De ting eleven gør, kan have årsager, vi ikke kender - og aldrig vil kende til bunds
- 3. Og ikke mindst kan vi overveje, hvordan vi bedst møder eleven med det fag, som eleven er i færd med at tilegne sig (inspireret af Bente Morre Madsen, oplæg på læreruddannelsen)

FRA LÆRINGSVÆRKSTEDET

- Undervisning, skriver en anden, er “elevernes subjektive møde med det faglige stof, en faglig oplevelse”, der kan resultere i erkendelse og forståelse. Undervisning bør, skriver en anden, “ resultere i elevernes selvberoenhed, viden, kunnen, forståelse, holdninger, solidaritet og frihed”. Vedkommende er her tæt på at sige, at undervisning er dannelse, men gør det på en anden måde end Alexander von Oettingen i sin bog af samme navn (Oettingen 2018).

-
- For, som en deltager skriver, så virker undervisning ved at “ryste den lærendes forståelse, samtidig med at den virker og samler”. Undervisning gør det muligt at håndtere verden, skaber myndighed og giver anledning til horisontudvidelse. Flere lærere er helt åbenlyst i færd med at indkredse et dannelsesbegreb, vel at mærke uden at bruge ordet. *Måske er det svært at tale om undervisning uden at tænke i dannelse.*

Den dobbelte tillid - ansvar og pligt!

*"Din tillid til os og
derigennem vores tillid til,
at vi kunne lære noget af dig"*

En af mine inspirationskilder er Amy C. Edmondson, der i sin bog *Den frygtløse organisation* skriver om at skabe psykologisk tryghed, der kan styrke læring, innovation og vækst.

Psykologisk tryghed defineres i bogen som:

Et klima, hvor mennesker er trygge ved at udtrykke sig og være sig selv. Mere specifikt kan man sige, at når mennesker oplever psykologisk tryghed på deres arbejdsplads, føler de sig trygge ved at tale om bekymringer og fejltagelser uden at frygte for at komme i forlegenhed eller blive straffet.

Edmondson, A. (2020). *Den frygtløse organisation*. København: Djøfs forlag.

CENTRALE REFERENCER

- Biesta, G. (2014). *Den smukke risiko*. Aarhus: Forlaget Klim. Samt. Undervisningens genopdagelse (2018).
- Gruschka, A. (2016). *At lære for at forstå*. Aarhus: Forlaget Klim
- Moos, L. (2017, red.). *Dannelse – kontekster, visioner, temaer og processer*. København: Hans Reitzels forlag.
- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk Psykologi – en grundbog*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rømer, T. Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2017). *Uren pædagogik III*. Aarhus: Forlaget Klim.
- Skovmand, K. & Tanggaard, L. (2020). *Hvad vi taler om, når vi taler om at lære*. København: Hans Reitzels forlag.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2008). Til forsvar for en uren pædagogik. *Nordisk Pedagogik*, 28(4): 303-314.
- Tanggaard, L. (2018,). *Læringsglemsel*. Aarhus: Forlaget Klim.
- Oettingen, A.V. (2018). *Undervisning er dannelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

TAK FOR JERES
OPMÆRKSOMHED!